



Габдулла
Тукай

(1886-1913)



Туган тел.

И туган тел, и матур тел, эткәм-энкәмнең теле!
Дөньяда күп нәрсә белдем син туган тел аркылы.
Иң элек бу тел белән энкәм бишектә көйләгән,
Аннары төннәр буге эбкәм хикәят сөйләгән.

Габдулла Тукай.

Габдулла Тукай (1886 – 1913)

Шагыйрьнең туган ягы — матур табигатьле Казан арты. Ул 1886 елның 26 апрелендә хәзерге Арча районының Кушлавич авылында туа.

1895 елны Габдулланы әтисе ягыннан апасы Уральск шәһәренә алдыра. Монда ул мәдрәсәдә һәм бер үк вакытта өчъеллык рус мәктәбендә укый.

1905—1907 елларда аны Казанда, Оренбургта, Петербургта яхшы белә башлыйлар.

Габдулла Тукай 1907 елның көзенә чаклы Уральскида яши, аннан Казанга килә һәм гомеренең соңгы көннәренә кадәр Казанда була.

Сигез ел буена ижат итү чорында ул ун мең юлдан артык шигырь, кырык-илле басма табак чамасы проза әсәрләре язарга өлгерә.





Мин хэзер Казанда инде. уральскида вакыт шуны
сөйли-сөйли авыз суларым кибеп бетдеге вә шунда
бару хакында шигырьләр яздыкым Казанда инде!..
Монда күңелле. Дуст-иш, зыялылар күп, сөйләшәбез,
көлешәбез, укыйбыз...

1907 ел, Г. Кариевка язган хатыннан

... Тау башына салынганбыр безнең авыл,
Бер чишмә бар, якин безнең авылга ул;
Авылыбызның ямен, суын тәмен беләм,
Шуңа күрә сөям жаным, тәнем белән.

ТУКАЕВЛАРНЫҢ музей — йорты



Дом — музей ТУКАЕВЫХ



Тукай 1886 нчы елның 26 нче апрел-Арча районы Кушлавич авылында тәтгариф мулла гаиләсендә дөньяга иредә сабийга ата-ана мәхәббәте бик ына вакыт эчендә кала: ул дөньяга биш ай да үтми, әтисе вафат була. Мәмдүдәне Сосна мулласына кияүгә Бәләкәй Габдулланы авылның Шәрифә фәкыйрь бер карчыгына вакытлыча калдыралар. Берәздән үз әнисе Габ-тәяна гаиләсенә алдыра. Әмма бер ел-10 елда Мәмдүдә ханым да үлеп китә. тентләй ятим кала. Әнә шуннан ша-ң газаплы, авыр тормышы башлана. а чакта ук ана мәхәбәтәннән мәхрүм жылы кул сыйпавын күрмәгән һәм ашка туймаган сабийның кулдан-кул-дән-кешегә күчеп йөрү еллары анын дә төзәлмәслек яра калдыралар. Шуңа Тукай ижатында бәхеткә, мәхәббәткә исләре, йөрәк тетрәткеч шигырь юлла-ереләләр.

Тукай Кушлавчыта



Тукай Кушлавчыта икенче мәртәбә 1894 елда була: Уральскийга китәр алдыннан ул биредә туганнарының берсенең өендә бер ай чамасы яши.

Тукаевларның Кушлавчытагы музей-йорты Мөхәммәтгариф мулланың йорт-жире урынында, элеккечә итеп, яңадан торгызылган.

Музей экспозициясендә шагыйрьнең ата-анасы йорты, ишек алды, каралты-курасы, ул замандагы йортның эчке күренеше күрсәтелгән. Бүлмәдәге бик күп әйберләр уңган һәм тырыш хатын-кызлар кулы белән эшлэнгән. Анда шулай ук этисенең шәхси әйберләре куелган. Музей йортның ирләр ягында - мөселман руханиларның эшчәнлеген, хатын-кызлар ягында традицион татар авыл өе чагылдырылган.



Тукайның үлемсезлеген - аның шигырьләрендә. Шагыйрь тормышы белән бәйлә һәр урын, аның истәлеген саклаучы һәр музей аны безгә тагын да якынайта.

Габдулла Тукай татар халкының бөек шагыйре. Ул калдырган иҗат мирасы һәм андагы рухи яктылык - безнең мактанычыбыз һәм горурлыгыбыз. Без Г. Тукайны беләбез, яратабыз, өйрәнәбез. Безнең телебез Тукай шигырьләре белән ачыла һәм аның моңсу табышлы шигырьләре гомеребез буе хәтеремиздә сакланачак.



2011 ел
Татарстанда
Тукай елы

2011 ел Татарстанда Тукай елы дип игълан
ителде. Татарстан Президенты Рөстәм
Миңнеханов әлеге Указыны агымдагы
елның 11 февралендә имзалады. Бөек
татар шагыйре Габдулла Тукайның тууына
125 ел тулу уңаеннан һәм, әлбәттә, аның
милли һәм дөнья мәдәниятенә керткән
өлеше алдында баш ию, исемен һәм
ижади мирасын мәңгеләштерү
максатында 2011 елны Татарстан
Республикасы Тукайга багышлый.

Жөмлө фикрем кичә-көндөз сезгә гаид, милләтем;
Сыйххәтендер сыйххәтем һәм гыйлләтендер гыйлләтем,

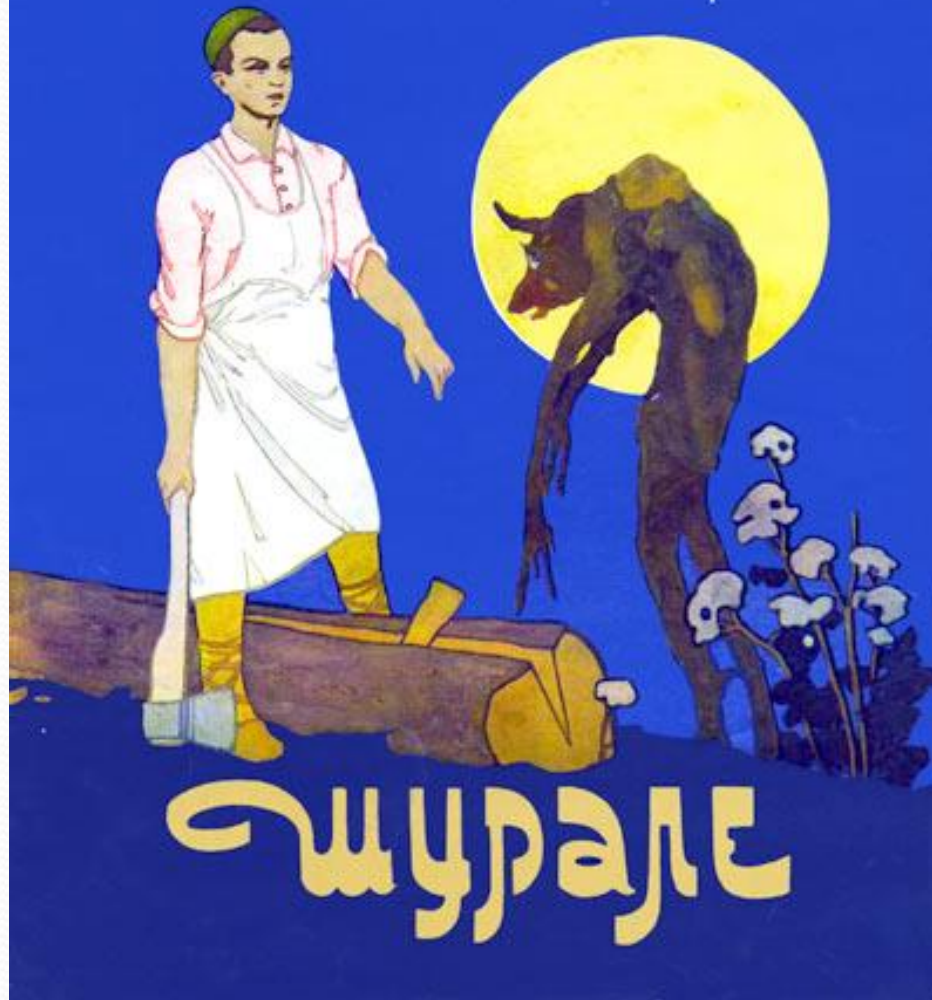
Сән мөкаддәс, мөхтәрәм гыйндемдә варлык нәрсәдән;
Сатмазым бу кяинатә милләтем, миллиятем.

(Өзек шигырьдән "Милләтә")



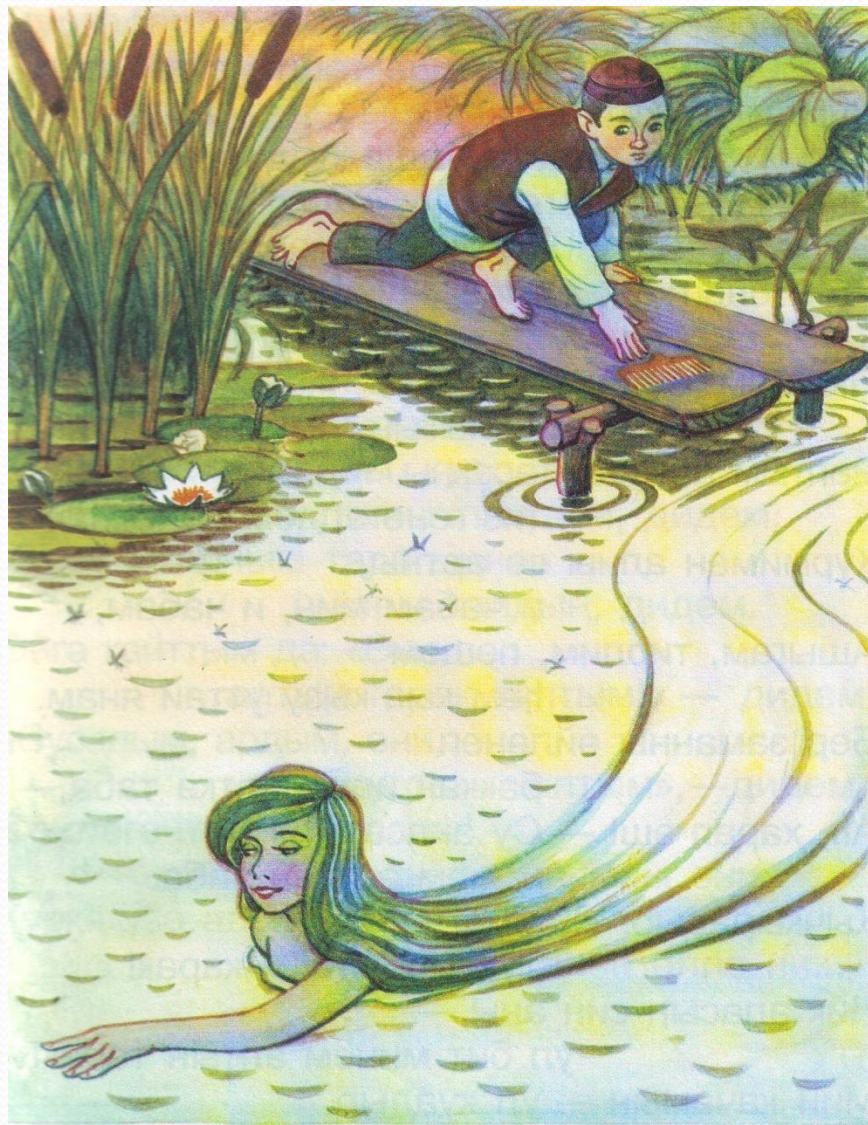


Г. ТУКАЙ

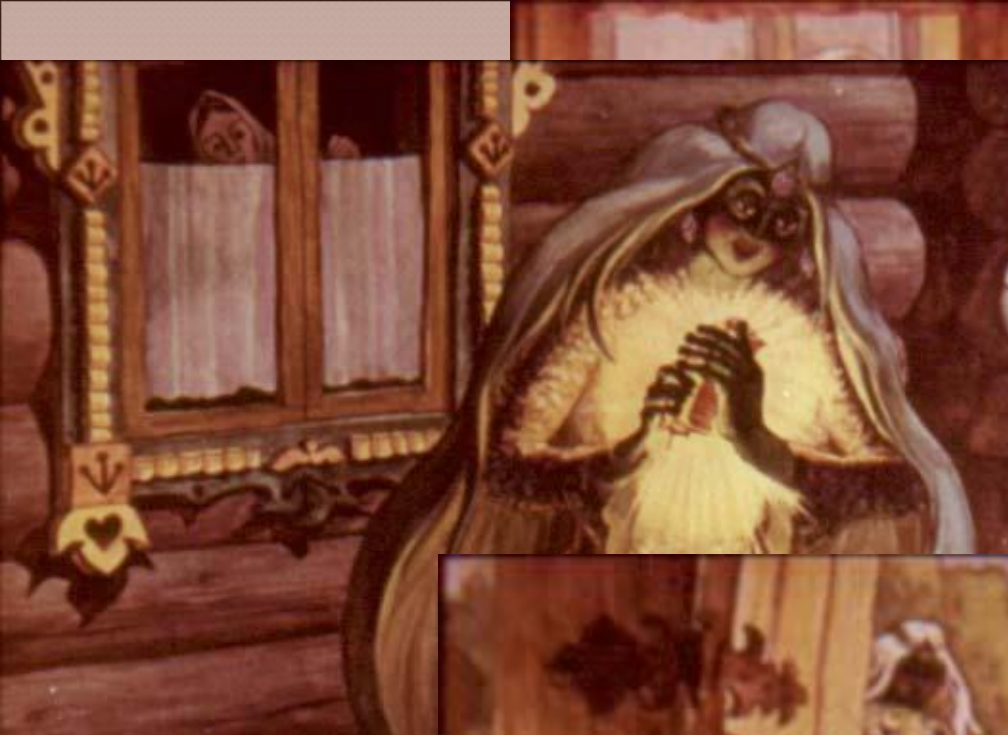




Су анасы



Жәй көне .Эссе һавада
мин суда коенам, йөзәм;
Чәчрәтәм, уйныйм, чумам,
башым белән суны сөзәм.
Шул рәвешчә бер сәгать ярым
кадәрле уйнагач,
Инде шаять бер сәгатьсез
тирләмәм дип уйлагач,
Йөгереп чыктым судан,
тиз-тиз киендем өс-башым;
Куркам үзем әллә нидән,—
юк янымда юлдашым.
Бервакыт китәм дигәндә,
төште күзем басмага;
Карасам: бер куркыныч
хатын утырган басмада.
Көнгә каршы ялтырый
кулындагы алтын тарак;
Шул тарак берләп утыра
тузгыган сачен тарап.
Тын да алмыйча торам,
куркып кына, тешне кысып,
Шунда яр буендагы
куе агачларга посып.





Тукай – күпкырлы талант

Кырлай музей экспозициясе шагыйрьнең бөтен тормыш юлын гәүдәләндерә: экспонатлар арасында Тукайның үзе исән чакта басылган китаплары, аның туганнары һәм дусларының шәхси әйберләрен, Казанның «Болгар» кунакханәсендәге жиһазларны күрергә мөмкин.



Тукай - күпкырлы талант. Ул - шагыйрь, туган як табигатенә гашыйк, жир йөзәндә яшәүче һәркемнең ирекле һәм азат булуын тели. Шул ук вакытта - ул үткен телле сатирик та, ялганчыларның, идарә итүчеләрнең, руханиларның ике йөзләлеген фаш итә. Тукай ижатының иң югары ноктасы булып «Печән базары, яхут яңа Кисекбаш» поэмасы тора. Шагыйрь анда искелек калдыкларын, дорфалык, наданлыкны тәнкыйтьли. Тукай - публицист та, тормышның иң мөһим проблемаларын мәкаләләрендә күтәреп чыга.









